

Tárgyasult dallam

Filozófiai etűd zongorára – Barabás Márton kiállítása

HERCZEGH MÁTÉ

Művészetek Háza, Veszprém, Várgaléria, 2016. VII. 08. – VIII. 28.

Barabás Márton kiállítása a zongorát helyezi közép-pontba – síkplasztikái, (könyv)szobrai és installációi mind magukban és magukon hordozzák e tiszteletre méltó hangszer nyikorgásba, elhangolódásba majd végül funkciótalanságba fulladó történetét. Barabás művei azonban nem hanyatlástörténetek, hiszen a használhatatlanná lett billentyűk, csipeszek, zongoralábak és egyéb belső alkatrészek a szobrokba építve élik tovább egyszer már leselejtezett, így mégis megőrzött életüket.

A kiállítás egyes darabjai egyrészt olvashatók önmagukban, másrészt pedig egy külön szólam hangjegyeiként, amely a tárlat egyetlen partikuláris eleméből sem volt előre látható, utólag mégis szükségszerűnek

nélkül. A *Zongoragyűrű* című sorozat körkörössége, illetve a *Billenő végtelen* című térplasztika önmagába girbegurba utakon visszatérő formája már első ránézésre is uralják az „együtthangzás” e tereit. Egyrészt a kör mint a tökéletesség, az ideális magától értetődő szimbóluma, másrészt a geometria, mely megtöretik, elgörbül, ahogy a létezés realitásába zökken. Ha ehhez figyelembe vesszük, hogy több műben, például a *Magyar katonanóták 1915*, vagy a *Fegyverek közt hallgatnak a múzsák* című művekben direkt módon megjelenik a háború (vagy mint a *Dédnagyanyám zsoldároskönyve* című könyvszoborban a vallás motívuma), úgy a világban nagyon is jól kitapintható ellentétek kibékíthetőségének problematikáját kapjuk, amelyre válaszként Barabás művei egyfajta szavak nélküli teodíceaként értelmezhetőek.

Kiállítási enteriőr,
könyvmunkák az üvegburák alatt,
balról jobbra
A háború költészete,
Dédnagyanyám zsoldároskönyve,
Mesekönyv, Három billentyűs,
Zene mindenkinek.
A falon
Scratch (Csikorgás), Hidak,
Repülés, Etruszk örvény (Érintés),
Séta, Kilenc és fél

tűnik. Az alaphangon, a részek esztétikai erőnyein túl épp ebben áll a kiállítás csöndes ereje: a darabok és a terem olyan egyetlen, érthető (és ismerős?) szólamná állhatnak össze, amelynek visszatérő témája már nem is annyira a zongora (ez innen már-már ürügynek látszik), hanem inkább a darabok közötti egyensúly. Ez nem egy enervált eseménytelenség eredménye, hanem olyan ellentétek és látszatellentétpárok vitájából és konstitúciójából alakul ki, mint múlt és jelen, mozgás és mozdulatlanság, temporalitás és atemporalitás, végtelen és véges, illetve tárgyiség és dallam.

Ezek a párok nemcsak hogy megférnek Barabás világnézeti vagy legalábbis a kiállítás sugallta víziójának diszkurzív keretei közt, de el sem gondolhatók egymás

Az időtlenség szempontja mellett az idő ábrázolása is feltűnik a tárlaton. A kiállítás darabjai azt sugallják, hogy az idő metrizálhatatlan. A műveken az idősíkok valahogy folyton összeérnek, összejátszanak: a múlt relikviái belepecsételik autonómiájukat a jelenbe, a múlt viszont mindig a jelen múltja, s mint pszichikai tényt a jelen hajlítja törvényei és esetlegességei szerint. Erre emlékeztetnek Barabás könyvszobrai, mint a például a *Reggeli időutazás*: a kottakönyv testébe a múlt egy-egy fragmentuma kerül, a kést, a zongorabillentyűt a tányérdarabot vagy a nagyítót Barabás mint az emlékezet egy darabját oltja a könyvbe. Az ilyen egymásba, egymás mellé pakolt részek és darabok egybelátására a művész a befogadó közreműködésére apellál, hiszen ő mintha amellet tenné le a voksát, hogy az emlékezés nem egy magányos, historikus program – nem az objektív tények feltárása a cél, hanem sokkal inkább közös

munka, a létrehozás értelmében vett poézis. Ez nem csupán az individuális emlékezetre érvényes, hanem a kollektívra, a kultúra emlékezetére is: az olyan darabok, mint a *Parthenon lovasok* vagy az *Etruszk örvény*, arra mutatnak rá, hogy a múlt lényegében mindig mitológikus számunkra abban az értelemben, hogy nem állnak rendelkezésünkre hozzáférhető objektív tények a megismerésére. Jó emlékeztető erre a Parthenon szobordíszének töredezettsége: a múlt eseményei mindig csak egy történetből véletlenszerűen fennmaradt mozaikok kiegészített és kollektíven használt változatai lehetnek, s ezek határozzák meg együtt és elválaszthatatlanul egy kultúra szellemi életét.

Barabás Márton motívumai, a hullám-, csiga- és kóralakok mintha egy mozdulatsor közben merevedtek volna meg: szinte látjuk a megelőző és a következő pillanatukat is. Az idő, a változás, a mozgás szerves részüket képezi. Ez utóbbi néhol szó szerint is, pl. a *Forgatókönyv* (Mark Twain) esetében, ugyanis a könyvszobor ténylegesen, propellerszerűen elforgatható. Ezek a műtárgyak a mozgathatóság által érnek össze a zenével, így ragadják meg a dallamot, melynek nemcsak hogy lényegi részét képezi az idő, hanem teljességgel elgondolhatatlan nélküle. Hiszen ha mozdulatlanra dermedne a világ, a tárgyakat továbbra is felfedezhetnénk benne, a cipő cipő maradna, a zongora pedig zongora. Ellenben minden némaságba burkolódna: a koncertterem, a hangszer. Idő nélkül nem létezhetne zene.

A művész mozgás és idő iránti érdeklődése többek között a *Perpetuum mobile (örökmozgó)* című darabban is megerősítést nyer. A mű a kiállítás kvintesszenciájának is tekinthető, a zongoracspeszek fogaskerékszerűen tartják és feltételezik egymást a kiállított művek egyfajta ötvözetét adva: összeütközik és kibékül benne mozgás és végtelen, tökéletlen és tökéletes.

Barabás Márton egy korábbi kiállítása, a *Transzcendentális etűdök képre és zongorára* című, ugyancsak utalt arra, hogy a művész az időt nem önmagában, objektív módon képzei el, hanem egyfajta szubjektum fénytörésén át vagy kollektív módon.

A zongora tehát nem csak tárgyi szinten van jelen a kiállításon. Ami azt illeti, ez talán a kevésbé érdekes jelenlét. A műalkotások jellegükben közelítenek a dallamhoz, amennyiben a változással, a mozgással és az idővel elválaszthatatlanul összefonódnak.

Valóban átiratokról van tehát szó, mégpedig a zene, a dallam átíratáról, a hangszeréről a tárgyiság médiumára. És úgy tűnik, a dallam a tárgyakon is szépen szólhat.

Kiállítási enteriőr, az előtérben **BARABÁS MÁRTON:** Zongoragyűrű I, II., III., a háttérben a Kottatartó-gyűjtemény, Medúza és a Perpetuum mobile (Örökmozgó)

Kiállítási enteriőr, az előtérben **BARABÁS MÁRTON:** Billenő végtelen, a háttérben Zongoragyűrű I, II., III.

